

The book cover features a dark blue background with intricate white geometric patterns, including dashed lines, solid lines, circles, and squares. A stylized white swallow is positioned in the upper left, and another is in the lower right. A pair of scissors is located in the bottom left, and a double-headed vertical arrow is in the center. The author's name and the title are centered in white text.

Zuzana Široká

VZDUŠNÉ ČIARY

Román o útekoch,
hľadani domova, lásky
a vlastnej cesty

IKAR

Zuzana Široká

VZDUŠNÉ

ČIARY

IKAR

Copyright © 2022 by Zuzana Široká
Jacket design © 2022 by Tereza Králová
Slovak edition © 2022 by Ikar

ISBN 978-80-551-8697-9

I.

Pät' snov

Iba priehrštie spomienok, trepotavých a rozmazaných ako padáčky púpav unášané vetrom, a päť snov: dva sladké sničky, jedna vidina a dve nočné mory. Možno ešte niečo ako závan dávneho slubu. To bolo všetko, čo jej ostalo uväznené v nehybnom, unavenom tele. Keby mohla, premietala by si stále dokola tie dve prvé fantázie popretkávané ilúziou šťastnej nevinnosti a dosnívala by ich pokračovanie podľa vlastných predstáv v nových a nových kapitolách presahujúcich generácie, veky a krajiny. Nikdy by nedovolila, aby sa preklopili do traumatického pokračovania v podobe hororových preludov, čo zákonite nasledovali. *Da capo al fine.*

Keď sa jej na viečkach, ktoré sa už nikdy neotvorila, premietali sladké spomienky, ľudia postávajúci okolo nehybného tela na nemocničnej posteli hovorili vety ako *Dnes má dobrý deň* a *Povedal by som, že sa usmieva.*

Tie ostatné denné i nočné mory vytvorili medzi vráskami na tvári kvapky lepkavého studeného potu a prinútili unavené srdce v krehkej hrudi zmeniť rytmus. Nehybné ruky starej ženy nedokázali ani len slabučko zamávať, aby odohnali temné chiméry. Vtedy sa krivky životných funkcií na monitoroch vedľa lôžka nebezpeč-

ne rozkmitali a príbuzní bdejúci pri posteli zomierajúcej ženy si potichu zaždelali, aby konečne prišlo zaslúžené vykúpenie.

Lenže... bol tu ten záchvev sľubu a šanca, tentoraz naozaj posledná, že sa splní a že ich posledné stretnutie sa predsa len uskutoční. A preto ešte nechcela odísť, ani za cenu nekonečných repríz traumatických halucinácií. Ak existuje nádej, že ho jej sny privolajú, musí ju využiť.

Ich životy prebiehali na paralelách takmer bez styčných bodov; stretávali sa iba zriedkavo, v istom období len vďaka šťastným náhodám, akoby sa sila myšlienok jedného prevtelila do cestovných plánov toho druhého, akoby ich napriek fyzickej vzdialenosti spájali neviditeľné vzdušné čiary – rozkmitané, no nemiznúce frekvencie. A keď boli spolu, konečne zjednotení ako dve polovičky jablka, ako zlepené stránky roztrhanej knihy, toľkokrát sa im stalo, že v rovnakej chvíli vyslovili tie isté slová, siahli po rovnakých veciach, podnikli tie isté kroky... Často sa smiali na tom, že ak raz bude niekto hľadať dôkazy pre existenciu telepatie, okamžite sa prihlásia.

Ešte raz, naozaj posledný, by mohol prenos myšlienok zafungovať... nechcela zomrieť bez neho.

Dva sladké sníčky o domove na počiatku času,
keď sa dievča volalo Milka a svetom
vialo tisíc vôní dreva

Deti z neba

Nik si nemôže pamätať svoje narodenie, môže však o ňom snívať: z rozprávania tých, čo boli pri pôrode, aj z bájok tých, čo pri ňom neboli, z vlastnej fantázie a nahromadených vedomostí vznikne mozaika, ktorá len čaká, aby sa v správnom okamihu a na správnom mieste prísnila.

V mestskej matrike i matkinom denníku stálo, že obe deti sa narodili v ten istý deň, na Petra a Pavla, dvadsiateho deviateho júna v tisícdeväťsto tridsiatom piatom roku. Milka si bola istá, že prišli na svet v rovnakú hodinu i minútu trblietavej letnej noci, ktorá ani nadránom úplne nesčernela. Predstavovala si, že prileteli na krídlach svätajánskych mušiek – jedna zamierila k murovanému poschodovému domu na Novej ulici, druhá k starému drevenému zrubu s hambáľkovou strechou na okraji mesta, a kým sa nad námestím rozdelili, dali si rýchly sľub, že budú navždy spolu, na veky vekov.

Emíliina matka Johana bola jednou z tých bledých, krehkých žien, ktorým iné ženy prorokujú, že sa im nikdy nepodarí počať a vynosiť dieťa. Nikdy si, s hlavou večne v oblakoch, snívajúc o šarmantných princoch a zámorských plavbách, nepredstavovala, že si raz zalo-

ží vlastnú rodinu, bude sa starať o krdeľ šantiacich detí, živelnú domácnosť a fúzatého muža, pracujúceho od vidím do nevidím, aby zveladil imanie a pestoval povest rodiny. Takýto osud dostihol jej päť krásnych, rozumných sestier – jedna po druhej sa povydávali za notárov, doktorov a fabrikantov, rodili deti a posielali ich na štúdiá do Pešti a do Viedne. Možno kedysi, rovnako ako ona, rojčili o láske, tej ozajstnej, ako o nej písali v románoch, čo tajne kolovali medzi chovankyňami internátu Vyššej dievčenskej školy v Aszóde pri Budapešti, no napokon sa vydali za mužov spomedzi svojich. Ak sa raz narodíte do nemeckej rodiny žijúcej celé stáročia na území Slovenska, je vašou povinnosťou dbať na udržanie čistej krvi, rodného jazyka a prapôvodných tradícií, vštepovali im odmalička.

Johana nenamietala proti rozhodnutiu rodičov, že ako najmladšia, večne chorľavá dcéra kežmarského notára, vyštuduje za učiteľku, a kým sa nevydá, bude pendlovať medzi rodinami svojich sestier podľa toho, kde je práve najväčšia núdza o podporu pri výchove detí a pomoc v domácnosti.

Mala dvadsaťtri rokov, keď sa kdesi vo vesmíre preskupili molekuly v skladačke pradávneho poriadku. Bola v poslednom ročníku peštianskeho učiteľského kolégia a vracala sa vlakom domov na Slovensko. Mala ju správať teta Margit, no deň predtým sa potkla o dlažbovú kocku na budapeštianskej tržnici a vytkla si členok. Musela ostať vo svojom krásnom byte, s nohou vloženu na hore vyšívaných vankúšikov a Johana, ktorú už netrpezlivo čakala rodina tehotnej sestry Gerdy, nasadla ho vlaku smerujúceho na sever sama. Len čo sa usadila, zatiahla záves a vytesnila zaň ubiehajúcu rovi-

natú krajinu za oknom. Pohrávajúc sa so srdiečkom na striebornej retiazke, po stý raz čítala *Portugalské sonety* od Elisabeth Browningovej. Spolu s autorkou sa utápala v pochybnostiach, či si mladá žena, navlas rovnaká ako Johana, útla, chorľavá a absolútne nepraktická, zaslúži byť milovaná a zamilovaná, keď sa to stalo: na zamatové sedadlo oproti si sadla láska.

*... v tej chvíli zmena udiala sa náhla –
tajomný prízrak stál mi za chrbtom
a jeho ruka za vlasy ma stiahla,
keď sa ma spýtal: – Háďaj, ktože som? –
– Smrť! Vykrikla som plná vzdoru, nahlas.
– Nie smrť, som láska, – vraví na to on.¹*

„Ruky bozkávam, slečinka,“ mladý muž si zložil z hlavy zelený plstený klobúk a jas jeho očí na chvíľu znásobil svetlo predierajúce sa cez medzeru v závese. „Rudolf Stubner, lesný inžinier z mestečka Dobschau. Slováci aj Maďari mu hovoria Dobšiná.“

„Takže vy ste Buliner?“ usmiala sa Johana. Na Nemcov z Dobšinej pozerali tí kežmarskí a podtatranskí tak trochu zvrchu.

„Asi áno, alebo Topscher, čo ja viem? Nie je to vari jedno? Človek ako človek. Muž ako muž.“

Veru, muž. Johana všetkými zmyslami vnímala, že jej spolucestujúci je naozajstný muž so všetkým, čo k tomu patrí – švihácky zastrihnutými fúzikmi, širokými plecami napínajúcimi horársku kamizolu a korenistou vôňou pilín, živice a pšeničného prachu, ktorá zrazu zaliala

---

¹ Elisabeth Barretová Browningová, *Portugalské sonety*, Tatran, 1987, preklad Jana Kantorová-Báliková. Johana čítala básň v nemeckom jazyku. Prvé vydanie v slovenčine vyšlo až o niekoľko desaťročí.

kupé prvej triedy vlaku z Pešti do Košíc. „Asi áno, dobrý deň. Volám sa Johana Kley a som z Kežmarku.“

„Z rodiny pána notára Kleya?“

„Je to môj otec. Áno, poznáte ho?“

„Iba po mene, viem, že moji rodičia s ním korešpondovali v akejsi dedičskej záležitosti.“ Rudolf sa pohodlne usadil a na stolík pod oknom položil poskladané noviny. „Mal som obrovské šťastie, že sa mi podarilo zohnať lístok na vlak, dokonca do prvej triedy, už som nedúfal...“

„Vaše šťastie je nešťastím niekoho iného,“ Johana prešla z peštianskej maďarčiny do nemčiny a porozprávala Rudolfovi príbeh o Margit néni s vyvrnutým členkom. V kútiku duše si vychutnávala šťastie, ktoré si v tom prchavom okamihu prašného augustového popoludnia kdesi pri mestečku Mezőkövesd na chvíľu zasadlo aj na ňu.

A ostalo u nich prebývať celé roky. Lebo tam, kde je láska, sa aj šťastie dobre cíti a neponáhľa sa odletieť inam.

Johana a Rudolf sa čoskoro zobrali. Hoci to nik nečakal, najmladšej dcére všetci žičili; horár síce nie je notár a doteraz nik neslýchal, žeby si dievčence z významných karpatskonemeckých rodín vyberali ženíchov samy, ale nech je, ako má byť. Rudolf bol milý, vzdelaný muž z poriadnej luteránskej rodiny. A hoci mu rodičia už dávno zomreli, zanechali mu v baníckom mestečku Dobšina pekný poschodový dom s dvojkrídlovou bránou, takže notárova dcéra sa nemusela nastahovať do horárne.

Či sa im to páčilo, či nie, Nemcov v Dobšinej odnepamäti nazývali Bulinermi a ich jazyk bulinerčinou. Základ pomenovania väzí pravdepodobne v nemeckom výraze *welcher*, ktorý. Keď sa pred stáročiami na územie mestečka ktovie odkiaľ presťahovali prví Nemci, nerozume-

li dobšinskému dialektu a okolitým nárečiam a stále sa opytovali čo a ako, kde a ktorý. Sami seba však radšej nazývali Topschermi.

Nielen nemecká komunita, všetci ostatní Dobšinčania – Slováci, Maďari i Židia, prijali Rudolfovu milú, tichú žienku medzi seba a čoskoro si ani Johana nedokázala predstaviť život inde, ako v mestečku obklopenom homôlkami vrchov ponášajúcimi sa na bruchá ležiacich slonov, takými odlišnými od rozorvaných sivých tatranských štítov.

Mala už takmer štyridsať, keď sa stal zázrak, ktorý ju napokon skoro pripravil o život. Dieťaťko, usídlené v jej lone, sa živilo jej telom a oberalo ju o všetku silu. Rady doktora, ktorý k nim chodieval takmer každý deň, nebrala síce na ľahkú váhu, no nie vo všetkom ho poslúchla. Chcel ju poslať do nemocnice, aby bola pod dohľadom, Johana si však postavila hlavu. Bábätko, čo nosila pod srdcom, sa musí narodiť doma, inak bude celý život blúdiť po svete hľadajúc domov a lásku. Tak to cítila. Na niekoľko týždňov sa k nej prisťahovala jedna zo sestier, ktorá mala v tom čase všetky deti rozmiestnené po internátoch v Maďarsku, Česku a Rakúsku. Varievala Johane silné hovädzie vývary a otvárala a zatvárala okenice podľa toho, cez ktorý oblok si do domu hľadali cestu vítané slnečné lúče alebo nechcené poryvy vetra od Radzima. Strážila Johanu, aby jej nenapadlo vstať z postele alebo sa nebodaj pod rúškom noci prešmyknúť na lôžko k Rudolfovi. Začiatkom prázdnin sa sestra na niekoľko dní vybrala domov do Kežmarku privítať navrátiťšie deti a pobaliť zvyšnú novorodeneckú výbavičku. Hoci by na to spočiatku nestavila ani deravý groš, konečne najmladšej sestre uverila, že dieťaťko prežije strastiplné tehotenstvo, vydrží v Johaninom tele až do vypočítaného termínu pôrodu a narodí sa zdravé a mocné.

Bábätko akoby len na to čakalo. Len čo sa za Johaninou sestrou zavreli dvere, ohlásilo sa dlhým bolestivým kŕčom a už sa aj ponáhľalo na svet, akoby nesmelo zmeškať dôležitú schôdzku. Johanina pomocnica len len že stihla priviesť babicu a poslať akési chlapča za Rudolfom do hory a už sa aj vykľulo na svet – drobné, nedozreté dievčatko s kúdeľou svetlých vlasov.

Johana bola na konci so silami, zmučená ležala v posteli na hranici absolútneho vyčerpania, za ktorou je už iba veľké prázdno, a myslela iba na to, že dlhé mesiace boja o život dcérky onedlho stroskotajú na nedostatku výživy. Dieťaťko uložené na jej kostnatej hrudi bolo z hodiny na hodinu drobnejšie a priesvitnejšie, nie a nie vtiahnuť do ústočiek čo i len kvapku životodarného mlieka z prázdnych, plochých prs. Odmietalo aj kozie mlieko, zriedené kravské mlieko aj cukrovú vodu.

Johanu striaslo akoby ju smrťka preskočila, keď medzi výbavičkou od sestry našla medzi košielkami a perinkami miniatúrny vyšívany rubášik. Okamžite ho hodila do kachiel, no po dvoch strastiplných dňoch a nociach to oľutovala. Bola si takmer istá, že dievčatko bude čoskoro rubášik potrebovať. Nech sa snažila ako chcela, poslúchajúc rady od lekára, babice, inštrukcie z kníh aj od susediek, do malých ružových ústočiek sa z jej drobných prs nedostala ani kvapka.

Zato Zuzana, matka malého Paľka, ktorý sa narodil v rovnakú noc, mala mlieka na rozdávanie. Rudolf nečakal, ani kým si pomocnica, čo mu to spomenula, prehodí šatku cez vlasy, aby ho predstavila rodičkinej rodine. Sám prebehol cez mesto a zaklopal na drevenú bránu. Slovo dalo slovo, aj zopár mincí vymenilo vrecká, a na tretí deň po pôrode sa do murovaného meštiac-

keho domu dostavila Zuzana aj so štvorlístkom svojich ratolestí. Najstaršia Jarmilka, pokojné, tiché dievčatko s hlbokými opálovými očami, si poslušne sadla na lavicu, no jej trojroční bratia neobsedeli ani na okamih. Keď neobiehali okolo stola v prednej izbe, pokúšali sa niekam vyliezť, vliezť, vplaziť alebo vyskočiť, sácali do všetkého, čo im prišlo pod zafúľané pästičky, i do seba navzájom.

Darmo ich matka prosila, aby na chvíľku stíchli a počkali na ňu na schodoch pred prednou izbou, nepočúvli ju, vrútili sa s krikom dnu a vktúľali sa rovno pod okrúhly stôl s háčkovým obrusom až po zem. Krištáľové vázy a mištičky sa povážlivo zatriasli.

Zuzana si útrpne vzdychla, pohľadila zamatovú hlavíčku novorodeniatka v šatke na hrudi a podišla k Johane sediacej ako kôpka nešťastia vedľa kolísky s apatickým hladným dieťaťom. Dojka dievčatko vybrala a do kolísky namiesto neho vložila svojho synčeka. Rozhrnula si košeľu a k mäkkým, plným prsiam farby smotany si priložila cudzie dieťa. Dievčatko, akoby to robilo odjakživa, uchopilo bradavku a spokojne zavzdychalo, hlboké modré oči mu zažiarili a tvárička zružovela. Johana si kradmo utrela slzy úľavy.

„Ani neviem, ako sa vám poďakovať,“ zašepkala do jato.

„Nedakujte, veď mi platíte,“ sedlička Zuzana si jednou rukou pevnejšie privinula mľaskajúce dieťa a druhou za traky na nohaviciach vytiahla jedno zo všetkých dvojčiat z koša s kľbkami vlny položeného vedľa divána. „A okrem toho, ženy musia držať spolu. Keď ženy držia pospolu, aj svet drží pokope.“

„Hovorí z vás veľká múdrosť.“

„Skôr skúsenosť, dobre si pamätám, aké to bolo za Veľkej vojny, hoci v tom čase som bola ešte veľmi malá...“

Matúš, Tomáš, nechajte tú vlnu, huncúti, lebo vám vyprášim gate!“ Zuzana pokrútila hlavou. „Som rada, že sa nám títo drobcí narodili až po vojne.“ Dojka preložila dieťaťko k druhému prsníku. „Ale už aj to nechajte, chlapčiská nespratné! Jarmilka, nože neseď so založenými rukami a namotaj tú vlnu späť!“

„Deti, páčia sa vám tie kľbká?“ Johana odtrhla zrak od svojej pokojnej dcérky, ubolene sa pozviechala z mäkkého kresla a podišla k susedkiným deťom. „Čo keby sme si urobili veľkú bombuľku? Takú strapatú loptu, môžete si ju kopať.“

„Veď len seďte, iba predvčerom ste rodili!“ protestovala Zuzana, no iba naoko. Naozaj by sa potešila, keby sa synovia aspoň na chvíľu prestali kľbčiť.

„Presne ako vy,“ odvetila Johana veselo a vytiahla z koša kľbko mäkkej červenej vlny. „Ako ste to povedali? Ženy majú držať spolu. Vy sa mi staráte o dieťa, to najmenšie, čo pre vás môžem urobiť, je, že ja zabavím tie vaše. Poď aj ty, Jarmilka, vyber si farbu, aká sa ti páči, a urob si vlastnú bombuľku. Je to ľahké, ukážem ti, ako na to. A chlapcom urobíme radšej dve, aby sa nehádali.“

„Nie je tej vlny škoda?“ Zuzana si položila nasýtené dieťa na plece a jemne mu potľapkala po chrbátiku.

„Ale kdeže! Mám jej toľko, že neviem, čo s ňou. Toľko svetrov a šálov nikdy nevyносím.“

Zuzana sa usmiala a položila dievčaťko do kolísky. Svojho syna chcela okamžite vybrať, no jedna malá rúčka našla druhú a pevne sa uchopili.

„Akí sú krásni,“ Johana si nemohla pomôcť, spod viečok sa jej nevdojak znova vyrinuli slzy dojatia. Netušila, že láska, ktorá sa narodí spolu s dieťaťom, je taká intenzívna, všeobjímajúca a záväzná. Bola si istá, že svoju dcérku už nikdy neprestane ľúbiť. „Pokojne ich nechajte spať, v kolíske majú zatiaľ dosť miesta. A ak sa neponá-

hľate, prisadnite si k nám na diván. Aspoň si do ďalšieho kŕmenia oddýchnete.“

„Kto to kedy slýchal, aby matka štyroch detí oddychovala na otomane?“ vzdychla si Zuzana. Musí bežať domov a za tie tri-štyri hodinky, kým sa novorodenci zobudia, navariť a upratať. Aspoňže s práním bielizne po pôrode jej pomohli susedky.

Dvojčatá spolu s veľkou sestrou však spokojne sedeli na dlážke a namotávali huňatú priadzu na kartónové kolieska. Aspoň na chvíľočku sa posadím na mäkký páperový vankúš, rozhodla sa.

„Poviem vám rozprávku, deti?“ opýtala sa Johana a rozdala drobcom cukrové venččky.

„Mne sa páči tá o sklenenej panej z Marón,“ pípala Jarmilka. „Poznáte ju?“

„Veru poznám, dokonca som si ju zapísala,“ Johana vytiahla zo zásuvky orechového stola hrubú knihu viazanú v teľacej koži. „Pozri, sem si zapisujem všetky bulinerské, slovenské, nemecké aj maďarské rozprávky, ktoré mi niekto rozpovie.“

„A načo?“ dievčatko pristúpilo bližšie a nazrelo do zápisníka.

„Aby sa na ne nezabudlo, aby ich nezavial prach dejín,“ Johana listovala v knižke. „A niekedy k príbehom nakreslím aj obrázky. Vidíš? Nabudúce, keď prídete s mamkou na kŕmenie, vám dám farbičky a papier a aj vy mi môžete namaľovať rozprávky.“

„Takže...“ Jarmilka sa nadýchla a sama začala rozprávať starú bulinerskú legendu. „Už oddávna, skoro päťsto rokov, sa v doline pri Bujaku...“

„Dobšinskí Nemci, ktorí tu žijú odnepamäti, tomu údoliu hovoria Tittersgrond,“ doplnila dcérku Zuzana.

„... sa mladým ľuďom, ktorí tade musia ísť, zjavuje krásna pani s červenými vlasmi. Je celá priesvitná,“ Jar-

milka sa nedala vyrušiť a potichu, plynule rozprávala svoju verziu bulinerskej povesti. Johana vytiahla zo zásuvky stola ceruzku a tu i tam niečo pripísala do svojho zápisníka.

Dvojčatá sústredene namotávali metre a metre mäkkej vlny a na pol ucha načúvali, bábätká v kolíske si navzájom zvedavo skúmali tváričky. V jednej svietili hlboké tmavomodré oči orámované vencom mihalníc farby zrelej pšenice, v druhých za novorodeneckou modrou presvitali jantárové iskričky. Tak takto teda vyzeraš tu v pozemskom svete, hovorili si bez slov...

Počiatočné rozpaky z dojčenia novorodencov netrvali ani týždeň – medzi ženami a deťmi akoby odpradávná existovalo puto spriaznenosti a porozumenia. Stretávali sa niekoľkokrát za deň, zväčša v Johaninom honosnom dome na Novej ulici, ale občas aj v Zuzaninej malej, čistej drevenici.

Emília s Paľkom vyrastali ako dvojčatá, kde bol jeden, nechýbal druhý, len v noci ich matky brávali do svojich domovov, aj vtedy však boli spolu v snoch, tým si bola stará žena, spriadajúca v nemocnici svoje posledné sny, istá.

Na prvé narodeniny im Johana usporiadala oslavu – Emília už nebola odkázaná na Zuzanino materské mlieko, no zo stretávok oboch žien sa stal príjemný zvyk a vídali sa takmer každý deň – Jarmilka si chodila do horárov písať úlohy, neposedné dvojčatá si zamilovali Johaninu záhradu plnú ríbezlí, egrešov a sladkého hrášku a Milka s Paľkom boli od počiatku vekov zamilovaní jeden do druhého.

Paľkovo prvé slovo bolo Mila, druhé poď a tretie dom a v deň ich prvých narodenín vyriekol svoju prvú vetu,

na ktorú Emília nikdy nezabudla, aj keď ju v tom čase ešte nedokázala zopakovať:

„Mila, poď, máme dom,“ chytil chlapček kamarátku za ruku a prvými vratkými krôčikmi doviedol dievčatko do kúta prednej izby, kde v rohu stála Johanina truhlica z lešteného červeného dreva. Chlapčiatko sa oprelo o truhlu, trochu nadvihlo ťažké veko a spolu s kamarátkou nakukli do vábivej, mäkkej tmy.

„Mila, máme dom,“ vyhlásil vážne v jazyku, ktorému rozumeli iba oni dvaja. Dievčatko zatlieskalo buclatými rúčkami, stratilo rovnováhu a spadlo na zadoček vystlaný plienkami.

Dve ako jedno

„Poď, Milka, ukážem ti náš nový dom!“ prvý sen plynule prešiel do ďalšieho a tvár ženy na smrteľnej posteli rozvlnil náznak úsmevu.

V druhom sne boli deti trochu väčšie, mohli mať takých päť rokov, držali sa za ruky a prepletali sa pomedzi kupcov a trhovníkov na dobšinskom jarmoku. Paľko sa asi práve vyšmykol mamke cestou od holiča – na bledej šiji nad opálenou líniou krku sa mu trblietali kvapôčky jasnočervenej krvi. Holiace strojčky holiča v kúte námestia vlasy skôr šklbali než strihali, ale Paľko bol už veľký chlap a z času na čas musel túto bolestivú procedúru podstúpiť.

Milka sa tiež nenápadne vytratila od matky. Johana so skicárom v ruke poprosila ženy v krojoch, aby jej dovolili obkresliť motívy z rukávov či vyšívaných šurcov. Keď v trhové dni svietilo slnko, Milkina matka rada sedávala na obrátenej debničke od jabĺk oproti činorodým trhovkyniam a rýchlymi, precíznymi ťahmi ceruzky obkresľovala motívy z nadýchaných rukávov rejdovských žien i z lajblíkov maďarských vinárok. Domáci ju poznali a sem-tam si s ňou dobromyseľne zavtipkovali, vraj, či tie vzory vyšije aj horárovi na spodky. Kupujúci z iných

krajov sa kde-tu pristavili, očarení šikovnosťou a pôvabnými pohybmi Johaniných jemných rúk, ne jeden vložil umelkyni do puzdra s farbičkami mincu či dve. Zapýrená Johanna ich potom vždy darovala žene, ktorá jej práve slúžila ako model.

Nádherná mätež jazykov: tvrdá gemerská slovenčina sa miešala s maďarčinou, nemčinou a jidišom, sem-tam okorenenými žoviálnou češtinou moravských trhovníkov a ťahavou temperamentnou cigánčinou. Všetci si rozumeli, plynule prechádzali z nárečia do nárečia podľa toho, kto sa k hlúčiku zhovárajúcich pridali, či podľa závažnosti témy a pravdou bolo, že najštvavatejšie nádávky ponúkala hrubá, sedliacka maďarčina. Slovenčina zasa kontrovala bohatstvom výrazov opisujúcich kotrmelece počasia, silu prírodných zákonov, podľa ktorých sa ľud riadil viac než podľa kalendára. Aj piliari a drevo-rubači sa pri robote radi utiekali do slovenčiny, šťastie si však, jeden ako druhý, bohatý či chudobný, Slováčok či Žid želali prastarým bulinerským *Glick auf!*

Pod košatými lipami v strede námestia si rozložili tetušky z okolia ľanové plachty s tovarom od výmyslu sveta: trblietky na rejdovských a horehronských krojoch súťažili s gombíkmi maďarských sedliakov o to, kto odrazí viac slnečných lúčov. Vône koláčov, hrozienok a klinčekov sa prelínali s arómou klobások a údenej slaniny, celé námestie razilo čpavkovým pachom dobytky a sliepok. Všetko, čo trhovníci ponúkali, bolo voňavé a čerstvé, či koláče alebo najnovšie klebety z Dobšinej, Gemera i zo širšieho sveta. Celý svet bublal a vrel, no deti, vyrastajúce v ochrannom prstenci guľatých kopcov, vnímali iba kamarátov, teplo domova a čaro prvých dobrodružstiev mimo dohľadu starostlivých dospelých.

„Pozri, postavíme ho tam hore, na Pingartoch. Bude me mať nádherný výhľad na mesto aj na Gúgl, a keď nás

budú špehovať dvojčatá, ľahko sa ich zbavíme,“ Paľko držal kamarátku za ruku a šikovne sa prepletal pomedzi plachty a stánky s vyloženým tovarom.

„Sú tam včely?“ vyzvedala Milka, poslušne kráčajúc po Rovni za priateľom. Nepustila sa jeho ruky ani vtedy, keď vyšli z rušného námestia do pokojných ulíc na okraji mestečka.

„Sú tam včely, motýle, čmeliaky, zajace, čo len chceš!“

„Vieš, bulinerské *Pingoarten* znamená včelia záhrada, tak som si myslela, či tam nebudú aj nejaké úle, alebo aspoň dosky a laty, čo z nich zostali.“

„Myslíš stavebné drevo?“

„Presne tak, náš dom musí byť pevný, nielen chatrný prístrešok zo smrekových haluzí, ako si stavajú iné deti. Dom je dom!“

„My si postavíme úplne naozajstný – s drevenými stenami, kuchyňou a spálňou.“

„... a s oknom. A komínom.“

„A v lese bude záchod.“

„A vonku ohnisko... teda radšej vonku, lebo keď už budeme mať drevené steny...“

„Hej, oheň si budeme zakladať vonku. Budeme si na ňom piecť slaninu a v pahrebe zemiaky.“

„A kým sa upečú, preskúmame ďalšiu chodbu v starej bani.“

„A možno v nej nájdeme stratené jazierko zo Štenzajfu. Voda sa len tak nestratí, iba premiestni. Budeme sa tam chodiť kúpať.“

„Naučíš ma plávať, Paľko,“ skonštatovala Milka. Nebola to otázka ani prosba, lež predpoveď toho, čo sa jedného dňa stane. Mali toľko plánov a cieľov! A všetky spoločné.

Skĺčka v mozaike druhého sna boli všetky do jedného svetlé, lesklé, oblé a teplé, prežiarené jasným slnkom